

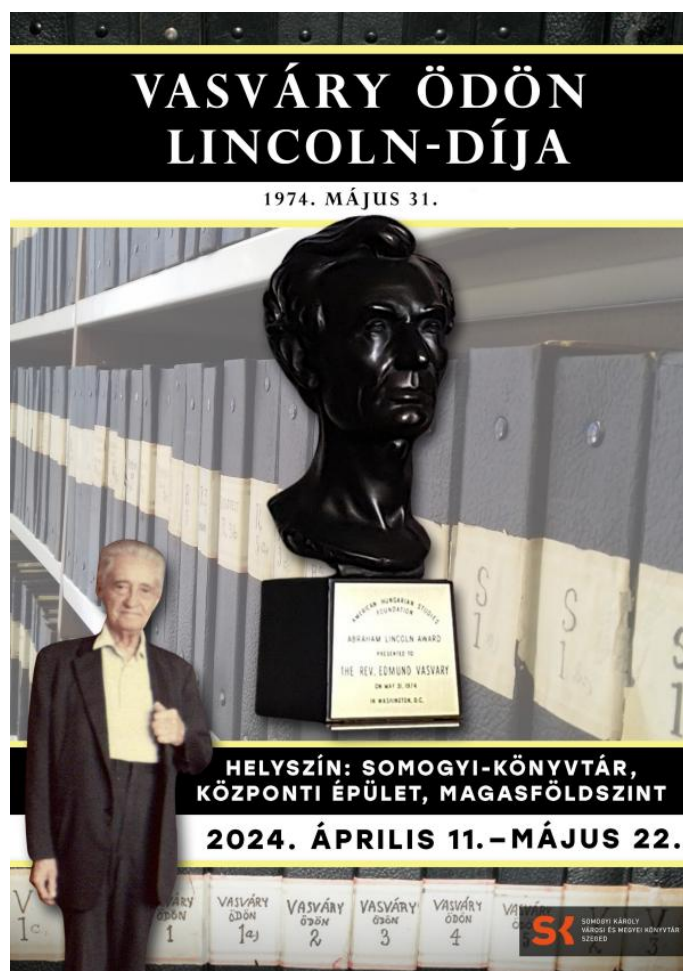
Vida Andrea

Ötven éve kapott Lincoln-díjat Vasváry Ödön Évfordulós kiállítás a Somogyi-könyvtárban¹

„Csak olyan bevándorlóból lesz hűséges amerikai állampolgár, aki megőrzi szülőhazája iránti szeretetét.”

Abraham Lincoln

A fenti mottót választotta az Amerikai Magyar Alapítvány, amikor megalapította az Abraham Lincoln-díjat 1967-ben. Olyan magyar háttérű magánszemélyek és intézmények számára ítélték oda, akik és amelyek valamilyen módon kiemelkedő jelentőségű hatást gyakorolnak az amerikai életre, terjesztik a magyar kultúrát, vagy széleskörű támogatást nyújtanak magyar közösségek számára.

1. kép: A kiállítás plakátja

A Vasváry-gyűjtemény egyik féltett kincse az a kis bronz mellszobor, mely Abraham Lincoln amerikai szenátort ábrázolja, elnökké választása előtt egy évvel. Kerek 50 esztendővel ezelőtt, 1974. május 31-én Washingtonban Vasváry Ödönt díjazta vele az Amerikai Magyar Tanulmányok Alapítvány (American Hungarian Studies Foundation, ma Amerikai Magyar Alapítvány, AHF). Ez alkalomból néhány hétig tartó kiállítást rendeztünk a Somogyi-könyvtár magasföldszintjén. Az első két tárlót az alapítónak és gyűjteményének szenteltük, a harmadikban az Alapítvány történetének egy szeletét emeltük ki, majd magát a díjat ismertettük, végül három tárlóban olyan közismert – vagy a nagyközönség számára talán kevésbé ismert – személyeket mutattunk be, akik szintén részesültek Lincoln-díjban az évtizedek során. Két üvegvitrinben a gyűjteményből válogatott

könyvek sorakoztak, kiemelt helyen Vasváry Ödön művei, valamint életrajzi kötetek, melyekből a

¹ [Európa Rádió, részletes interjú a kiállításról](#) [2024. 05. 21.]

kiállításához adatokat gyűjtöttem. Ezek között dedikált példányok is akadnak, hála adományozóinknak. És természetesen Vasváry Ödön jellegzetes „fekete mappáiból” is bemutatunk látogatóinknak néhányat.

A tárlók mögött a fő helyet pedig maga a szobor foglalta el.

A kiállítást 2024. április 11-től május 22-ig tekinthették meg az érdeklődők, s közben két alkalommal rendkívüli tárlatvezetésre is vállalkoztunk, kapcsolódva a könyvtár ünnepi pontgyűjtő játékához: 2023. október 16-án ünnepeltük a könyvtár avatásának 140., idén június 6-án pedig a Dóm téri új épületbe költözés 40. évfordulóját, a különleges játék a kettős évforduló alkalmából szerveződött.²

A bemutatott dokumentumokat – kéziratok, gépiratok, fotók, aprónyomtatványok és újsághírek – mind a Vasváry-gyűjtemény anyagából válogattam. Ezúttal csak néhány különleges darabot emelek ki: Vasváry Ödön ünnepi beszédének impúrumát, mely sejteti, hogy a díjazott milyen gondosan készült a köszönőbeszédére. De meg is érte a fáradság, hiszen a későbbi tudósításokból megtudhatjuk, mekkora „standing ovation”-nel fogadta a közönség a beszédét, vagyis felállva tapsoltak neki perceként át.³

Az Amerikai Magyar (Tanulmányok) Alapítványról és az alapító atyáról, egyben a szervezet elnökéről, Molnár Ágostonról részletes és alapos írást közölt Kovács Ilona folyóiratunk hasábjain 2016-ban.⁴ Az Alapítvány elkötelezetten kereste az együttműködési lehetőségeket testvérszervezetekkel, egyházi testületekkel és más amerikai közösségekkel, magánszeméllyel. Az Egyesült Államok fennállásának 200. évfordulójára készülve felhívást intéztek minden szervezethez és intézményhez a tengerentúlra vándorolt magyarok történetének teljes körű feltárására. A tervezett átfogó mű alappillére Vasváry Ödön gyűjteményének feldolgozása, mikrofilmre másolása és katalogizálása volt, amit részletesen ismertettek az 1975-ös Lincoln-díjkiosztó ünnepségre kiadott füzetkében. Céljaik megvalósításához 1976-ban 15 000 dolláros ösztöndíjat kaptak a Rockefeller-alapítványtól. A Vasváry-gyűjtemény dokumentumairól készült fotók mikrofilmváltozatát ma az Alapítvány őrzi, egy másolat pedig később az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonába is került. Az eredeti gyűjtemény, mint köztudott, Vasváry Ödön szándéka szerint halála után a szegedi Somogyi-könyvtárba került.

A mellszobor

Leonard W. Volk chicagói szobrász alkotásának másolata. Az eredeti műhöz maga Abraham Lincoln ült modellt. A gipszmodell 1860-ban, az elnökké választás előtti esztendőben készült. A művész visszaemlékezése szerint Lincoln közvetlen és barátságos volt, közölte, hogy mielőtt

² [140 év – amit a könyvtár adni tud. Pontgyűjtő játék a 140 éves Somogyi-könyvtárral. 140 év, 140 nap, 40 pont.](#) [2024. 05. 21.]

³ Az eredeti angol nyelvű beszédet közli Kórácz Mária: [Vasváry Collection Newsletter, 1997/1. \(17.\) pp. 1–2.](#) [2024. 05. 21.]

⁴ Kovács Ilona: Sixty years of the American Hungarian Foundation Achievements and their importance. [Vasváry Collection Newsletter, 2016/1. \(55\).](#) [2024. 05. 21.]

modellt ülne: még elmegy borbélyhoz, megnyiratkozik, megborotválkozik. Csak később, elnökké választása idején kezdte el jellegzetes szakállát növeszteni – állítólag egy tizenegy éves kislány, Grace Bedell tanácsára.

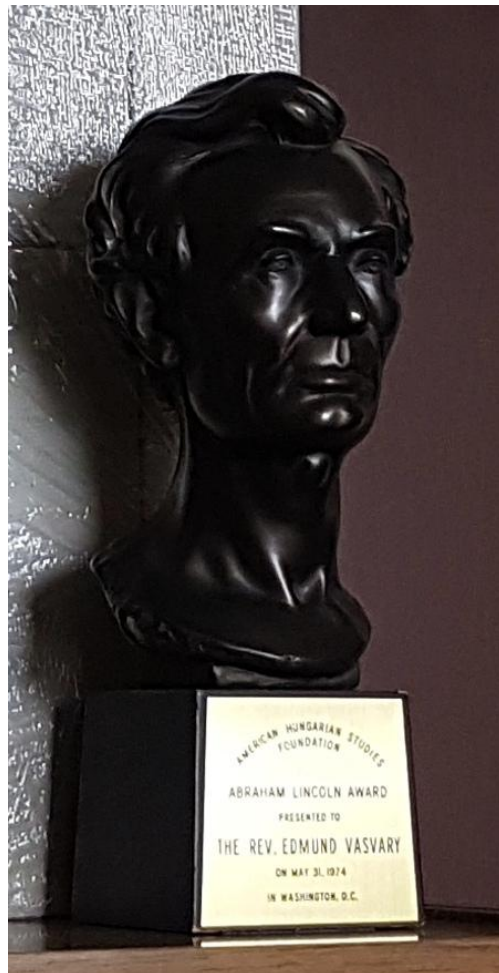
Az 1974-es Lincoln-díjasok

Vasváry Ödön (Szeged, 1888 – Washington, D. C., 1977) református lelkész, az amerikai magyarság történetének kutatója.

A díjazás történetéről további érdekes részletek olvashatók egy korábbi virtuális kiállítás oldalán.⁵ Vasváry köszönőbeszédében pedig az alábbi fontos mondatok is elhangzanak: „Rájöttem, hogy az Egyesült Államokban élő magyarok mindig is többet jelentettek pusztán népcsoportnál, amelyik beéri annyival, hogy jobb megélhetést keressen magának. Ez a csoport mindig is szilárdan hű maradt azokhoz az eszmékhez, melyek az emberiség utolsó reményévé tették Amerikát. [...] És én, ameddig élek, mindig segíteni fogom a jó magyarokat, hogy még jobb amerikaikká váljanak.”

Geza de Takats (Budapest, 1892–1985) érsebész, klinikai docens az Illinois Egyetemen, valamint számos más amerikai egyetem munkatársa, érsebészeti társaság alapító tagja. Szakterülete a perifériás érbetegségek sebészi kezelése. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a modern vénás sebészet megeremtésében a II. világháború után Amerikában.

Fellner Vilmos (Budapest, 1905 – Washington, 1983) közgazdász, egyetemi tanár. 1973-tól 1975-ig az USA pénzügyminisztériumának a konzultánsa és Richard Nixon jelölésére az amerikai elnök gazdasági tanácsadó testületének tagja volt. A monetáris politika elismert szakértőjeként elsősorban az infláció kérdéseivel foglalkozott. 1982-ben a Világgazdasági Intézet neki ítélte a Bernhard Harms-díjat a világgazdasági kutatás területén végzett kiemelkedő eredményeiért. Élesen bírálta a nixon-i gazdaságpolitikát: „A tavalyi választások idején a politikai döntéshozók ellenzéki nyomásra túl gyorsan pörgették fel a gazdaságot, és csak késve tértek át a megszorításokra.”

2. kép: Vasváry Ödön Lincoln-díja

⁵ Amerikai magyarok krónikása: Vasváry Ödön (1888–1977). [Abraham Lincoln awardees](#) [2024. 05. 21.]

Néhány későbbi Lincoln-díjas

Bay Zoltán (1975)

Köztudott, hogy Szent-Györgyi Albert és Bay Zoltán sírig tartó barátsága Szegeden kezdődött, a harmincas években. Egy koncert szünetében ismerkedtek meg, és egyáltalán nem csak a tudomány kötötte össze őket. Véget nem érő beszélgetéseket folytattak minden, számukra érdekes témáról a Maros partján, tiszai halászcárdákban, később Budapesten, majd Woods Hole-ban, a tengerparton. Vasváry Ödön angol nyelven bejegyzett néhány sort Bay Zoltán neve mellé a mappájába.⁶ Ez egy interjúra utal, mely a Szabad Nép 1946. június 9-i számában jelent meg. Ebben a jó barát, Szent-Györgyi Albert arról beszél, hogy a háború után egy ideig nagyon ígéretesnek tűnt a tudományos munka lehetősége. Aztán, mint tudjuk, mindkét tudós a tengerentúli életet választotta 1948-ban. Majd hosszú évek után, 1978-ban először, együtt léptek újra magyar földre.

Rózsa Miklós (1978)

Háromszoros Oscar-díjas, tizenhét-szeres jelölt zeneszerző. Klasszikus zenei elkötelezettsége mellett mintegy száz filmzenét is írt, az 1940-es évektől az egyik legjelesebb, világhírű hollywoodi filmzenész. A később szintén világhírűvé vált Jerry Goldsmith filmzeneszerző inspirálója és tanítómestere. Ugyanekkor Halsey Smith amerikai zeneszerző és jeles Bartók-kutató is megkapta a díjat.

Sir George Solti (1980)

„Ha Rolls Royce-od van, minek cserélnéd le?”⁷

A Carnegie Hallban tartott koncert elsőpró amerikai sikert hozott Solti György karmesternek. A fenti idézett mondása arra utal, hogy miért nem fogadta el a neki felkínált igazgatói állást a New York-i Filharmonikusok zenekarában: a Chicagói Szimfonikus Zenekar élén 22 évet töltött, ez jelentette szakmai csúcspontját.

Sziklay Andor (1985)

(Andrew C. Klay) író, műfordító, diplomata

Bakó Elemér (2004, posztumusz)

A washingtoni Kongresszusi Könyvtár könyvtárosa 30 éven át, író, költő, nyelvész, számos publikáció szerzője

Debrecen városa (2005)

„...a testvérváros New Brunswickkal ápolt, 15 éves kapcsolat, s az amerikai–magyar barátság fejlesztése érdekében tett erőfeszítésekért...”⁸

---

⁶ [Vasváry-gyűjtemény](#), Somogyi-könyvtár, Szeged. [2024. 05.21.]

⁷ S. E. Rubin: Solti – New York Can't Get Enough Of Him. The New York Times, 1976. május 9.

⁸ Hajdú-Bihari Napló, 2005. június 30. (62. évfolyam, 151. szám), p. 1.

„Abraham Lincoln-díjjal tüntették ki a **Magyar Tudományos Akadémiát**, annak **Magyar Fulbright Bizottságát**, az **Eötvös Loránd Tudományegyetemet** és az **Országos Széchényi Könyvtárat**”. (2005)⁹

Károlyi Béla és Károlyi Márta (2008)

A dévai tornásziskola létrehozói, világ- és olimpiai bajnok tornászedzők. 1981-ben emigráltak az Amerikai Egyesült Államokba, Texasban telepedtek le, és folytatták sikeres edzői tevékenységüket. Nadia Comaneci, Mary Lou Retton, Dominique Moceanu, Kerri Strug és más olimpiai bajnok tornászok edzői: 9 olimpiai, 15 világ- és 12 Európa-bajnokot nevelt ki a házaspár.

Karl Verebey (2013)

Válogatott vízilabdázó, majd orvosprofesszor, orvos-kutató és feltaláló, kimagasló munkát végzett a gyógyszeriparban. Hatékonyan alkalmazta ízületi fájdalmak és gyulladások ellen a később Amerikában szabadalmaztatott, niacin alapú vitaminkészítményt: a Verebey Joint Supportot.

Vajtay Gabriella (2024)¹⁰

Másodgenerációs, New Brunswick-i magyar családanya, a ReConnect Hungary nevű program vezetője. A Hámos László alapította Hungarian Human Rights Foundation (HHRF) programjának célja a sokadik generációs kanadai és egyesült államokbeli magyar származású fiatalok „visszavezetése” az Óhazába: rendszeresen szerveznek magyarországi és erdélyi kirándulásokat, utazásokat.

---

⁹ Békés Megyei Hírlap, 2005. szeptember 21. (60. évfolyam, 221. szám), p. 4.

¹⁰ [Megszereztem Magyarországot a fiatalokkal – beszélgetés Vajtay Gabriellával, a Reconnect Hungary origram vezetőjével.](#) [2024. 05. 21.]